

A MAGYAR ORVOSÉRTELMISÉG 1945 UTÁNI POLITIKAI TÖRTÉNETÉHEZ (1956-1962)

A hazánkban folyó szocialista építőmunkában az 1956-1962 közötti időszakban megváltozott körülmények és feltételek mellett valósult meg a szocializmus alapjai lerakásának befejezése. A Magyar Dolgozók Pártja 1948. júniusi I. kongresszusán elfogadott program megvalósítása - az 1956 után újjászervezett pártunk, a Magyar Szocialista Munkáspárt vezetésével - két fő feladat végrehajtását követelte meg: 1. az ellenforradalom leverése, a munkás-paraszt hatalom konszolidációja 1956-1958-ban; 2. a mezőgazdaság szocialista átszervezésének befejezése 1958-1962-ben. Az ezt követő években a legfőbb teendő az általánossá vált szocialista viszonyok megszilárdítása volt.

E feladatok sikeres teljesítése úgy vált lehetségessé, hogy az MSZMP, miközben érvényesítette a szocialista építés és a párt tevékenységében érvényesülő kontinuitást, határozottan szembefordult mind a dogmatizmussal, mind a revizionizmussal. Számos területen lényeges változásokat eszközölt, amelyek a párton belüli életre, a párt irányító szerepére és munkastílusára egyaránt vonatkoztak és kihatottak a szocializmus politikai rendszerének egészére. A társadalmi szervezetek között legnagyobb jelentőségű a szakszervezeti mozgalom szerepének lényeges növelése volt.

Az MSZMP Központi Bizottsága szem előtt tartotta, hogy a munkáshatalom erejét a párt egysége és a tömegekkel való szoros kapcsolata határozza meg. Azt is figyelembe vette, hogy a párton belüli demokrácia teszi lehetővé a demokrácia fejlesztését az egész társadalomban. Az MSZMP szakított az MDP azon hibás tevékenységével, amellyel háttérbe szorította, és több vonatkozásban formálissá tette a szakszervezeti mozgalmat. Az MSZMP támaszkodott arra a nagy erőre, amelyet a szakszervezetek képviselnek a szocialista építőmunkában. A dogmatizmussal szembefordulva egyidejűleg harcot kellett folytatni azokkal a revizionista eszmékkel is, amelyek a szakszervezeteket a párttól, a rendszertől, a hatalomtól független szervezetként gondolták el.

Erről beszélt Kádár János az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottságának elnöke, a Forradalmi Munkás-paraszt Kormány elnöke a Szakszervezetek X. Plénümán, 1957. január-jában.¹ Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1957. február 26-28-i határozata szintén foglalkozott a szakszervezetekkel.² Mindezek alapján a szakszervezetek fő feladata a dolgozók érdekeinek védelmével egyidejűleg, közreműködés a szocialista építőmunkában. A szakszervezeteknek közvetlen beleszólást kell biztosítani az üzemek és az ország ügyeinek intézésébe, és aktív tevékenységet kell folytatniuk a dolgozók eszmei-politikai neveléséért. A munkások, dolgozók szakmai és általános műveltségének növelése,

élet- és munkakörülményeik állandó javítása szoros egységet képez. Ugyanigy a szakszervezetek feladata a törvények előkészítésében való részvétel is. A szakszervezeti mozgalom 1957 utáni fellendülését mutatják a szervezeti fejlődés adatai. (Lásd az 1. számú táblázatot).

Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének tevékenységéről

Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének (OEDSZ) munkájában, már 1956 júliusa után a párthoz és a SZOT-hoz hasonlóan, felerősödtek azok a pozitív vonások, amelyek a korábbi hibák fokozatos leküzdését szolgálták. Ezt a kibontakozást szakította meg és vetette vissza az ellenforradalom.

Az ellenforradalom alatt a népi rendszerhez hű orvosegészségügyi szakszervezeti vezetők és aktivák védtek a szakszervezetet, majd 1956 október utolsó és november első napjaiban - igyekezve helyükön maradni - utóvédharcot folytattak.

Az 1956. október 30-i kibővített elnökségi ülés döntése alapján az OEDSZ székházában 1956. november 3-án egy szélesebb körű értekezletet tartottak. Ezen jelen volt az OEDSZ elnökségének több tagja, a nagy egészségügyi intézmények un. "Ideiglenes Forradalmi Bizottságának" küldöttei, továbbá az akkor megalakuló kisgazdapárt, szociáldemokrata párt, Nemzeti Parasztpárt nevében fellépő személyek. Ezen az értekezleten már az OEDSZ-szel szembenálló, azt megszüntetni kívánó ellenforradalmi vélemények voltak az uralkodók. Bár az értekezlet önmagát nem tartotta illetékesnek, hogy a szakszervezet és az egészségügyi közélet alapvető kérdéseiben döntsön, követelték az Orvosi Kamara újjászervezését, az OEDSZ és szakcsoportjainak felszámolását, a szakszervezet alkalmazottainak elbocsátását és támadták a társadalombiztosítási rendszert. Bizottságot hoztak létre az Orvosi Kamara megszervezésére, és az OEDSZ felszámolására. Az OEDSZ jelenlévő képviselői megakadályozták a szakszervezet apparátusának elbocsátását. Ez azt mutatja, hogy az ellenforradalom alatt az OEDSZ elnöksége és függetlenített apparátusa között szoros összefogás jött létre a szakszervezet védelmében. Az 1956. november 3-i értekezlet azonban azt tükrözte, hogy az ellenforradalmi erők átmenetileg felülkerekedtek az egészségügy területén is, és a népi rendszerhez hű szakszervezeti vezetők utóvédállásai csak ideig-óráig tarthatók.

Az OEDSZ-ben is 1956. november 4-e teremtet gyökeresen új helyzetet. Az OEDSZ elnökségének és apparátusának "utóvédállásai" a szakszervezet székházában, az a tény, hogy helyükön maradtak a legnehezebb napokban is, elősegítette, hogy 1956. november 4-e után eredményesen küzdjenek a szakszervezet reorganizálásáért és konszolidálásáért. A bonyolult politikai helyzetben az OEDSZ vezetői és aktivái közül számosan tapasztalták, hogy korábbi munkájuk pozitív vonásai, az emberekkel való törődés, segítőkész-

ségük a szakszervezeti tagság ügyeinek intézésében, bizalmat, tekintélyt szerzett számukra. Erre támaszkodva az OEDSZ elnökségének több tagja az ellenforradalom alatt is befo-lyásolni tudta az eseményeket, november 4-e után pedig az elnökség azonnal megkezdte saját munkájának, és a szakszervezet tevékenységének újjászervezését.

Ennek főbb állomásai az 1956. november 16-i és az 1956. december 10-i elnökségi ülés, amely magát az elnökséget, és az 1956 december 20-i központi vezetőségi ülés, amely a központi vezetőséget alakította újjá.³ Ebben nagy szerepet játszott az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1956. decemberi határozata. Az OEDSZ saját munkájának újjászervezésével hozzájárult az egész szakszervezeti mozgalom konszolidációjához. Az OEDSZ további fokozatos konszolidációjának jelentős lépcsőfokát képezte az 1957. március 29-i és szeptember 16-i központi vezetőségi ülés.

A Szakszervezetek Országos Szövetségének 1957. januárjában megtartott X. plénuma meggyorsította a szakszervezeteken belül a konszolidációs folyamatot és nagy hatással volt az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetében is a konszolidáció előrehaladása. Az OEDSZ és az egész szakszervezeti mozgalom között kölcsönhatás érvényesült. Az OEDSZ központi vezetőségi ülései a X. plénum szellemében foglaltak állást a szakszervezeti munka legfontosabb kérdéseit illetően.

Az OEDSZ központi vezetősége 1956. december 20-i ülésének kiemelkedő szerepe volt a szakszervezet konszolidációjában, amelynek betetőzése a II. küldöttközgyűlés lett.

(Az OEDSZ szervezeti fejlődését lásd a 2. és 3. számú táblázaton.)

1957. december 6-án és 7-én került sor az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete II. Országos Küldöttközgyűlésére. A II. Országos Küldöttközgyűlés napirendjén szerepelt: 1. A központi vezetőség beszámolója az elmúlt 5 esztendő munkájáról, és a szakszervezet előtt álló feladatokról, előadó: dr. Szabó Zoltán, a szakszervezet elnöke. 2. A számvizsgáló bizottság beszámolója, előadó: Borsodi Mihály, a számvizsgáló bizottság elnöke volt.

Ennek a küldöttközgyűlésnek eredetileg 1956 végén kellett volna összeülni, amelyre megkezdődött az egész szakszervezetben a felkészülés, de ezt az ellenforradalom megakadályozta. A II. küldöttközgyűlésre így csak 1957 végén került sor. A küldöttközgyűlés beszámolója elemezte az 1952 júniusában megtartott, I. Országos Küldöttközgyűlés óta eltelt 5 esztendőt.⁴

A beszámoló az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének tevékenységében az 1952 utáni időszak egészét a maga folytonosságában fogja fel, és ennek kapcsán elemzi az 1956-ig terjedő időszak munkáját, illetve foglalkozik az ellenforradalom alatti helyzettel is.

Az ellenforradalom alatti időszakot illetően a beszámoló kiemeli az elnökség függetlenített tagjainak felelősségét és helyzetét, megállapítva, hogy a függetlenített elnökségi tagokra hárult elsősorban az a feladat, hogy az ellenforradalmi erők támadásával szembe-helyezkedjenek, megkíséreljék a rendelkezésre álló erőket és a lehetőségeket felhasználva megóvni a mozgalom szervezeti kereteit.

Az öt éves munka összefoglalását adja a központi vezetőség beszámolója a következőkben: "A magyar szakszervezeti mozgalom, és ezen belül szakszervezetünk munkája is - ha eredményességét politikai és gazdasági életünk, a szakszervezeti mozgalom hibái, és saját gyengeségünk korlátozták is - hozzájárult a szocializmus és a szocialista egészségügy építésében elért eredményekhez. Az egészségügyi dolgozók és a szakszervezet tagságának többsége látja, és megérti a szakszervezeti mozgalom szükségességét, nem a szakszervezeti mozgalom ellen, hanem hibáinak és gyengeségeinek kijavítása érdekében, jogkörének és hatékonyságának fokozása mellett foglalt állást."⁵

Ezután elemzi a beszámoló az egészségpolitika, az egészségügyi munka kérdését. Hangot ad annak, hogy "...ha a szocialista egészségügynek egyik alapelve, hogy fejlesztéséhez az egész társadalom aktív közreműködése szükséges, úgy az elsősorban az egészségügyi dolgozók részéről kell, hogy megtörténjen. Ennek gyakorlati megvalósításában szerepet kell kapnia az egészségügyi dolgozók tömegszervezetének is".⁶

A központi vezetőség beszámolója azt igényli, hogy az MSZMP Központi Bizottsága és maga a kormányzat, beleértve az Egészségügyi Minisztériumot, és általában az állami vezetőket, jobban vonják be a fontos feladatok kialakításába a szakszervezet adott szerveit.⁷

Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének feladatait az 1957 decemberében tartott II. Kongresszus és a Magyar Szakszervezetek 1958 márciusában tartott XIX. kongresszusa határozza meg. A szakszervezetek XIX. kongresszusa a szakszervezeti munkában legfőbb feladatnak a munkáshatalom megszilárdítását, gazdasági erejének növelését, és ennek alapján a dolgozók élet- és munkakörülményeinek állandó javítását tűzte ki célul. A Magyar Szocialista Munkáspárt 1959-es határozata az egészségügy fejlesztését, az MSZMP 1959 decemberében tartott VII. kongresszusa a társadalmi élet, a szocialista építés és az egészségügy fejlesztésének legfontosabb feladatait jelölte meg. "Mindezen határozatok következtében szakszervezeti szerveink összehasonlíthatatlanul jobb körülmények között dolgozhattak a II. Kongresszus óta eltelt időszakban, mint az elmúlt évek során bármikor"⁸ - állapítja meg az OEDSZ Központi Vezetőségének a III. kongresszus elé terjesztett jelentése.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésének segítése

A tárgyalt időszakban az OEDSZ feladata a szakszervezeti munka továbbfejlesztése mellett segíteni a termelőszövetkezeti mozgalom gyors fejlődéséből adódó egészségügyi feladatok végrehajtását. A korszak további feladata volt, hogy a 3 éves terv egészségügyi ellátásra vonatkozó célkitűzéseit a szakszervezet a maga eszközeivel elősegítse.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának 1959. január 13-i határozata elemezte az egészségügy helyzetét, részleteiben is meghatározta továbbfejlesztésének feladatait. 1958 végén ugyanis megkezdődött a mezőgazdaság szocialista átszervezésének befejező szakasza, amely kiszélesítette az egészségügyi ellátásban részesülők körét, és megnövelte az egészségügy előtt álló feladatokat. A határozat elismerően értékelte az egészségügy területén dolgozók munkáját, ennek továbbfejlesztését igényelte, állást foglalt a kinevezések határidőben történő meghatározása mellett, annak érdekében, hogy felerősödjön az egészséges kádermozgás.⁹ A határozat elítélte az intézményekben folyó illegális magánpraxist, és a lakosság egészségügyi ellátásának javítása érdekében szükségesnek tartotta, hogy az egyetemi klinikákat is bekapcsolják a területi fekvő- és járóbetegellátásba.¹⁰

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1959-es határozata állást foglalt amellett, hogy a kormány tegye elehetővé az egészségügyi ellátás fejlesztésének meggyorsítását. Ennek alapján került sor a 3 éves terv egészségügyi előírásaival kapcsolatos rész módosítására, a terv előirányzatainak felemelésére.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésének befejezése nagymértékben megnövelte az egészségügyi ellátás feladatait, és ez fokozottabb munkát követelt az orvosoktól, egészségügyi dolgozóktól. A III. (1960. X. 29-30) és IV. (1963.II.28-III. 1.) kongresszus között az orvosi ellátásban fennakadás nem következett be, és 1961-ben az egészségügyre vonatkozó több mutatószám javult.

Az egészségügyi ellátás megnövekedett feladatait és bővülő lehetőségeit mutatják 4., 5., 6., 7. számú táblázat adatai.

Az OEDSZ szakcsoportjairól

Az egészségügyi ellátás döntő kérdéseinek megvitatását a szakmapolitikai elképzelések és javaslatok kidolgozását 20 éven át igen hatékonyan segítették a szakszervezet orvos és gyógyszerész szakcsoportjai. A szakcsoportok tudományos munkássága, nemzetközi kötelességei szükségessé tették egy közös szövetség létrehozását a Magyar Tudományos Akadémia orvosi társaságával. A szakszervezet vezető szervei már 1957 novemberében állást foglaltak a Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesületek Szövetsége (MOTESZ)

létrehozása mellett. Az 1960 novemberi elnökségi ülés a MOTESZ alapszabály-tervezetét is jóváhagyta. 1966 februárjában pedig az elnökség határozatot hozott a MOTESZ megalakításával kapcsolatos szakszervezeti feladatokról.¹¹

A határozat többek között megállapítja: "A szakcsoportok hivatást teljesítettek, amikor a pusztító háború után a romok eltakarításával, a járványveszély megfékezésével egyidejűleg fórumot teremtettek a magyar orvostudományi életnek, amikor - felső egészségügyi irányítószerv híján - részt vállaltak a szocialista egészségügy építésének első, kezdeti lépéseiben. Két évtizedes működésükkel nemcsak a magyar orvostudomány előrehaladását szolgálták, hanem öregbítették a magyar orvostudomány nemzetközi hírnevét és tekintélyét. Maradandót alkottak, amikor munkásságukkal tudatosan arra törekedtek, hogy az orvostudomány eredményeit mind szélesebb körben közkinccsé, a gyógyító munka mindennapi gyakorlatává tegyék".¹² A MOTESZ 1966 április 26-án alakult meg.¹³ Az elnökség és az V. kongresszus figyelmébe ajánlotta a MOTESZ-be tömörült társaságoknak, illetve egyesületeknek, hogy hasznosítsák a szakszervezet szakcsoportjai eddigi működésének tapasztalatait, és együttműködésükről, támogatásukról biztosították a MOTESZ-t. Az OEDSZ Elnöksége a szakcsoportok számára a szakszervezet költségvetésében addig biztosított évi 140.000 Ft-ot a jövőben is támogatásként adta a MOTESZ számára.

Az V. kongresszus idejére (1967. IV. 29-30.) a MOTESZ taglétszáma elérte a 10.300 főt, amely a szóbanjehető összlétszám mintegy 50 %-át jelentette. Ezen belül a gyógyszerészek száma 2.000 fő volt. Az V. kongresszus idején a körzeti orvosok bevonása a MOTESZ-be még meg nem oldott feladat volt. Már akkor tapasztalható volt, hogy a MOTESZ-en belül egyre nagyobb a további specializálódási törekvés, vagyis új társaságok megalakításának a célkitűzése.

Az OEDSZ egyetértett a MOTESZ Elnöksége által meghatározott fő feladatokkal, amelyek a következők voltak:

- a tudományos élet koordinálása, tudománypolitikai, szakmapolitikai, illetve szervezeti kérdésekkel való foglalkozás;
- a külföldi kiküldetések számának növelése, illetve ezek véleményezése a nemzetközi tudományos kapcsolatok kiépítése, ezek ápolása;
- tudományos lapok szerkesztése és azok működésének gazdasági biztosítása.

A MOTESZ létrejöttében és tevékenységi körének kiszélesítésében az OEDSZ újabb biztosítékát látta annak, hogy az egészségügy területén a szakmapolitikai feladatok kidolgozásában, ismertetésében és végrehajtásában a szakszervezet és a MOTESZ között, illetve az egészségügy állami szerve közötti kapcsolat tovább erősödik.

Az Egészségügyi Minisztérium és a szakszervezet vezető szervei között szorossá vált a kapcsolat. A szakszervezet központi vezetősége 1966 decemberi ülésén javasolta: "Kötelezően írják elő az állami vezetés számára minden szinten a szakszervezet meghallgatását az egészségügy fejlesztésében; a fejlesztés helyének, nagyságrendjének, profiljának meghatározásában, szem előtt tartva, hogy a mennyiségi fejlesztés mellett előtérbe kerül az egészségügy intenzív fejlesztése is."¹⁴

Az OEDSZ ideológiai tevékenysége és etikai munkája

A szakszervezet a maga eszközeivel segítette, hogy az orvos-egészségügyi dolgozók "ismerjék és magukénak vallják a marxizmust-leninizmust, tevékenységük szocialista erkölcsöt és magatartást sugározzon, szakmai tudásukat, általános műveltségüket folyamatosan gyarapítsák, szabadidejüket kulturáltan töltsék."¹⁵ A IV. kongresszus után 1962. május 25-én a központi vezetőség határozatot hozott az egészségügyi dolgozók művelődési helyzetéről, és 1965. szeptember 8-án foglalkozott az MSZMP ideológiai irányelveinek megvalósításával az egészségügy területén.¹⁶

Az 1965 szeptemberében tárgyalta ideológiai irányelvek tartalmazták az etikai helyzet elemzését is. A szakszervezet etikai nevelő munkája nem szűkölt le az orvos-etikai bizottságok működésére. Már a IV. kongresszus megállapította, hogy az orvos-etikai bizottságok a szakszervezeti mozgalom szerves részeivé váltak, és jelentős fórumai lettek a szocialista erkölcs érvényesítésének. Az orvosi rendtartás végrehajtásának biztosítása pedig az évek során kialakította a helyi párt, állami és szakszervezeti szervek együttműködését.¹⁷ Az V. kongresszus idején (1967. IV. 29-30.) az etikai bizottságok már 9 éve működtek. Feladatukat önállóan, legtöbb helyütt munkaterv szerint végezték. Kialakult egy állandó aktíva a bizottságok munkájának segítésére. A fegyelmi tanácsokkal kialakult az etikai bizottságok kapcsolata. A tanácsok a bizottságok elvi állásfoglalásait általában elfogadták.

Az etikai bizottságok 1963 és 1966 között négy év alatt összesen 1.806 ügyet tárgyaltak.¹⁸ Betegektől, vagy hozzátartozóktól 559 panasz érkezett, orvos-orvos ellen 170, orvos-beteg ellen 62, orvos egyéb ellen 56, fegyelmi során véleményt kértek 328 esetben, hivatali felettestől érkezett panasz 440, más szervektől 191. A panaszok tartalmát tekintve legnagyobb számban - 755 esetben - magatartásbeli panasz érkezett. A tárgyalta ügyekben 412 esetben történt felmentés, 194 esetben orvosvédelem, 233 esetben szóbeli figyelmeztetés, 154 esetben írásbeli figyelmeztetés, 660 esetben javaslat fegyelmi megindítására. Az utóbbi években csökkent a bizottságok által tárgyalta ügyek száma, ezen belül is az anyagi természetű ügyeké.¹⁹ Ez nem jelentette az etikai helyzet döntő javulását. A tárgyalta időszakban megnőtt az un. súlyosabb ügyek száma, amelyekkel a sajtó is foglalkozott, és országos visszhangjuk támadt.²⁰

A szakszervezet állásfoglalása szerint az orvosok és egészségügyi dolgozók döntő többsége kiváló emberi magatartást tanusított feladatának ellátása során. A túlterhelt orvosok, egészségügyi dolgozók egy részénél azonban a túlterheltség közömbösséghez vezetett. Ezt a magatartást a szakszervezet elítélte. Közömbösség, nemtörődomség mellett érthetőnek találta a betegek bizalmatlanságát, türelmetlenségét. A szakszervezet figyelme elsősorban a súlyosabb ügyekre terelődött.

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság vizsgálatának adatai szerint a körzeti orvosok munkájáról a megkérdezett betegek 80 %-a elismerően szólt. Mégis, "A magatartással kapcsolatos panaszok több, mint 60 %-át a körzeti orvosok ellen nyújtották be. Az esetek száma az ellátottak millióihoz képest nem nagy. Ha azonban a tartalmát tekintjük, akkor súlyos kötelességmulasztásokat is találunk, amelyek közül nem egy eset halállal végződött. (kiemelés a Központi Vezetőség jelentésében) A leggyakoribb panaszok egyike a kihívások késői teljesítése."²¹

Súlyos problémát jelentett egyes orvosok alkoholizmusa. "A fegyelmi eljárások során a büntetést képező esetek 20-30 %-ában alkoholos befolyásoltság szerepelt."²² Gondot okozott az anyagiasság, továbbá a szakmai féltékenységből, hiúságból adódó intrikák és szakmai indiszkréciók. A műteti honoráriumok elfogadása, előny biztosítása, a magánpraxisnak kórházi osztállyal való összekapcsolása adott komoly feladatokat az etikai bizottságoknak. Ezek a problémák valójában nagyobbak voltak a tárgyalt időszakban, mint amennyit az orvos-etikai bizottságok által tárgyalt ügyek száma jelzett.

A szakszervezetek álláspontja az volt, hogy: "A jövő orvosgenerációjának felkészítése megköveteli az egyetemi oktatógárda, az osztályvezető főorvosok és általában a vezetők magas szintű felelősségét és példamutatását."²³ A szakszervezet ezzel kapcsolatban elsősorban az orvosegyetemek figyelmét hívta fel. Rámutatott arra, hogy a tudományos munka előtérbe helyezése esetenként a betegellátás rovására történt, bírálta, hogy az előléptetések, kinevezések és kitüntetések alkalmával nem vették kellően figyelembe az etikus magatartást. Az orvosvédelmi esetek aránya a tárgyalt időszakban nem változott. Nem egyszer párt- és tanácsi szervek elősegítették, hogy a nyilvánosság előtt is elégtételt kapjanak a sérelmet szenvedett orvosok. Más esetekben viszont az orvosvédelem nem volt megfelelő. Az OEDSZ álláspontja szerint az egészségügyi felvilágosítás mellett küzdeni kell az ellen az elterjedt felfogás ellen, mely szerint a beteg csak külön anyagi juttatással kapja meg a megfelelő ellátást. De az OEDSZ V. kongresszusa határozottan elítélte az egészségügy területén széles körben elterjedt gyakorlatot is, mely a betegek önkéntesen adott ajándékait, hálapénzét elfogadja, illetve azt tudomásul veszi. Az ilyen gyakorlat megszüntetéséhez nevelőmunkára és megfelelő bérrendezésre van szükség."²⁴

A szakszervezet szembeszállt továbbá azzal a nézettel és gyakorlattal, amely az egészségügyi dolgozókat nem egy esetben kizárta a szociális juttatásokból. A sajtó képviselőitől azt igényelte, hogy reálisan foglalkozzanak az egészségügyi dolgozók munkájával, hogy a hibás, helytelen általánosítások ne rombolják az egészségügyi dolgozók iránti bizalmat.

Az adott időszakban a kialakult helyzet és a szakszervezet álláspontja a következőkben összegezhető: "Lankadatlanul nevelni kell az orvosokat, egészségügyi dolgozókat a szocialista erkölcs, az orvosi etika követelményeinek, az orvosi rendtartás szabályainak következetes megtartására. Az erkölcsi neveléssel párhuzamosan könnyíteni kell az egészségügyi ellátás nehézségein, és javítani az orvosok fizetését."²⁵

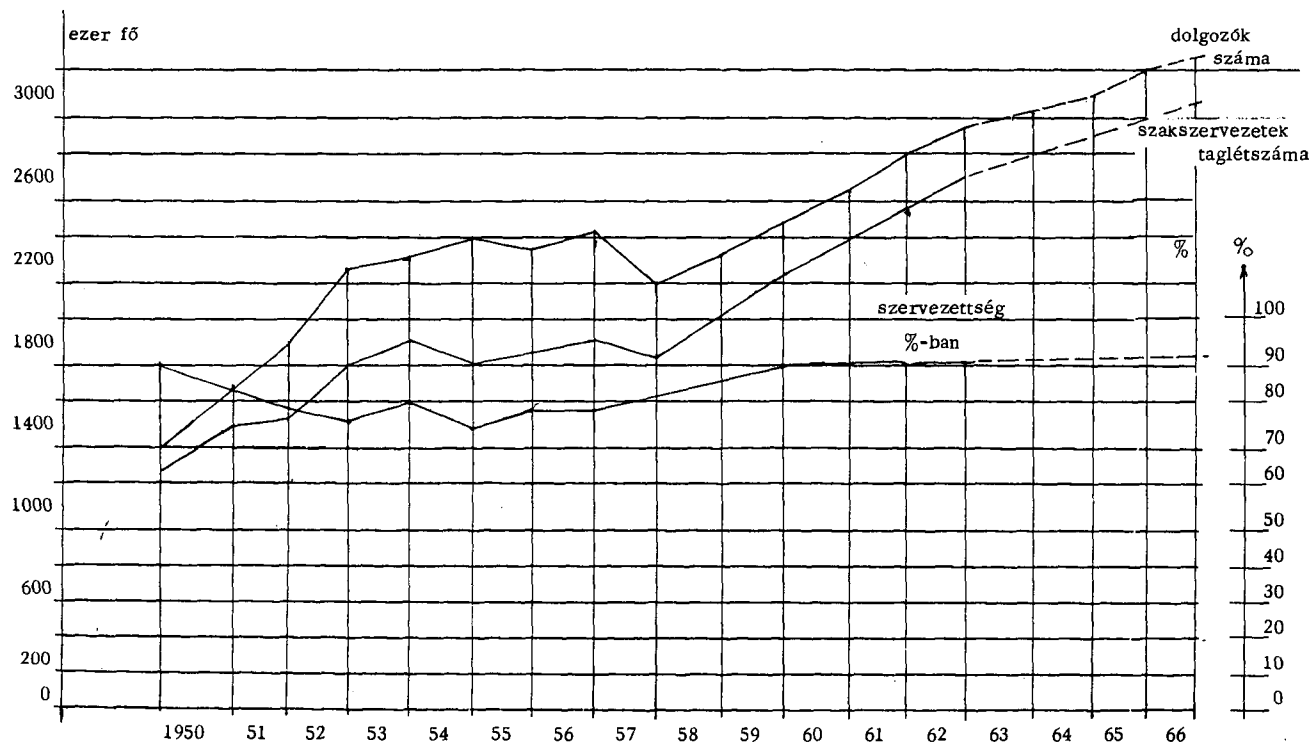
JEGYZETEK

- 1 Kádár János: Felszólalás a Szakszervezetek Országos Tanácsa X. teljes ülésén. Lásd: Kádár János: Szilárd népi hatalom: független Magyarország. Kossuth Könyvkiadó Bp. 1962. 15-21. old.
Népszabadság 1957. január 29.; A SZOT X. plenumának és a szakszervezetek konszolidációjának elemzését lásd: Blaskovits János "A szakszervezetek a szocialista konszolidáció kezdetén. 1956. november - 1957. június" című munkájában. Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete Bp. 1974.
- 2 A párt vezető szerepének erősítéséért. A Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottsága 1957. február 26-i ülésének határozatai. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1957. 6. old.
- 3 Lenin Művei 33. kötet. Szikra Könyvkiadó, Bp. 1953. 184. old.
- 4 Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete II. országos küldöttközgyűlése. Kiadja az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete. Bp. 1958. (A továbbiakban: A II. kongresszus jkv-e.) 24. old.
- 5 A II. kongresszus jkv-e. 25. old.
6. Szakszervezetek Központi Levéltára. OEÜDSZ. 1957. 3. D. Jelentés az OEDSZ féléves munkájáról.
- 7 A II. kongresszus jkv.-e. 57. old.
- 8 Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának határozata a dolgozók társadalombiztosítási, egészségügyi ellátásáról. (1959. január 13.) Lásd: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1956-1962. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1973. 296-304. old.
- 9 SZKL. OEDSZ. 1960. A SZOT Társadalombiztosítási Főosztályának és az OEDSZ jelentése a PB határozat végrehajtásáról 1960. február 22.

- 10 Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete Központi Vezetőségének jelentése a II. és III. kongresszus között végzett munkáról. Bp. 1960. (A továbbiakban a KV. jelentése). 4. old.
- 11 SZKL. SZOT. Szerv. O. 1966. 12. E. Előterjesztés a MOTESZ megalakulásával kapcsolatos szakszervezeti feladatokról. OEDSZ Elnöksége 1966. február 16-i ülése. Az Egészségügyi Dolgozó 1966. március 1. szám.
- 12 Írásbeli jelentés. Lásd: Az V. Kongresszus jkv-e. 14. old.
- 13 A MOTESZ megalakulásáról. Lásd: Egészségügyi Dolgozó 1966. május 2. szám.
- 14 Írásbeli jelentés. Lásd: Az V. Kongresszus jkv-e. 18. old.
- 15 A gyógyszerfogyasztásról, a gyógyszerértári dolgozók élet- és munkakörülményeiről nyilatkozott Lázár Jenő főosztályvezető. Lásd: Egészségügyi Dolgozó 1964. március 1. szám.
- 16 Írásbeli jelentés, Lásd: Az V. Kongresszus jkv-e 39. old.; Nagy érdeklődés, magas színvonalú előadások a középiskolai nagygyűléseken. Lásd: Egészségügyi Dolgozó 1963. június 1. szám.
- 17 Írásbeli jelentés. Lásd: Az V. Kongresszus jkv-e. 44. old.
- 18 SZKL. OEDSZ. 1965. az OEDSZ időszaki ideológiai feladatairól. A központi vezetőség 1965. szeptember 8-i ülésén elhangzott előadás. Előadó: dr. Darabos Pál. Egészségügyi Dolgozó 1965. október 2.
- 19 SZKL. SZOT. Szerv. O. 1965. 12. E. az OEDSZ elnöksége 1965. november 24-i ülésén tárgyalta az orvostikai bizottságok statutumát.
- 20 Összefoglaló kimutatás az orvostikai bizottságok 1962-1966 évi működéséről. Lásd: Az V. Kongresszus jkv-e. 3. sz. Melléklet. 222. old.
- 21 Etikai problémák. Lásd: Egészségügyi Dolgozó 1963. április 1. szám. Továbbá: Egészségügyi Dolgozó 1965. július 1. és augusztus 1. szám.
- 22 Súlyosabb esetekben az OEDSZ élesen elítélte a vétség elkövetőit. Lásd: Egészségügyi Dolgozó 1963. május 1. szám 3. old.
- 23 Írásbeli jelentés. Lásd: Az V. Kongresszus jkv-e. 46-47. old.
- 24 SZKL. SZOT. Szerv. O. 1966. 12. E. jelentés az etikai helyzetről, az ezzel kapcsolatos további tennivalókról. OEDSZ Elnöksége 1966. április 20-i ülése.
- 25 A központi vezetőség szóbeli beszámolója. Lásd: Az V. Kongresszus jkv-e 122-123. old. A hálapénz, illetve ajándékok elfogadása ellen fellépett a SZOT XXI. Kongresszusa is, megállapítva, hogy: "Megfelelő egészségügyi szervezéssel, a szükséges állami, anyagi eszközök felhasználásával el kell érni, hogy az egészségügyi szolgáltatások igénybevétele ne jelenthessen az állami előírásokon felül anyagi megterhelést is a biztosítottak számára." Az OEDSZ központi vezetősége ezt az állásfoglalást elfogadva küzdött az egészségügy területén kialakult negatív jelenségek ellen.

A BÉRBŐL ÉS FIZETÉSBŐL ÉLŐ DOLGOZÓK SZERVEZETTSÉGÉNEK ALAKULÁSA
(1950-1966)

1.sz. táblázat

AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK SZAKSZERVEZETI SZERVEZETTSÉGÉNEK ALAKULÁSA (1956-1960)

2.sz. táblázat

ÉV	Eü-i dolgozók száma	Szervezett eü-i dolgozók száma	Szervezettség (%)	Rendszeres tagdíj-fizetők aránya (%)
1956 III.	74 477	70 865	93, 6	-
1956 VI.	-	73 003	95, 2	-
1957 III.	-	68 400	88, 8	-
1957 XII.	82 151	72 029	87, 7	88, 4
1958 XII.	86 114	79 233	92, 0	91, 7
1959 XII.	94 320	88 218	93, 5	93, 4
1960 XII.	101 000	94 500	94, 0	95, 2

AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK SZAKSZERVEZETI SZERVEZETTSÉGÉNEK ALAKULÁSA

(1961-1966)

3. számú táblázat

ÉV	EU-i dolgozók száma	Szervezett eu-i dolgozók száma	Szervezettség (%)	Rendszeres tagdíj-fizetők aránya (%)
1961 XII.	104 000	97 200	93, 4	94, 8
1962 XII.	112 557	105 009	93, 3	96, 6
1963 XII.	121 336	113 967	94, 0	-
1964 XII.	125 694	119 003	94, 7	-
1965 XII.	131 665	123 012	93, 4	-
1966 XII.	136 239	128 783	94, 7	-

A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSBA BEVONTAK SZÁMA ÉS A KIADÁSOK

4. számú táblázat

ÉV	Biztosítottak száma család- tagjaikkal együtt (Millió fő)	A népesség %-ában	Kiadás (millió Ft)	Egy dolgozóra jutó kiadás (Ft)
1956	6,3	64	6 290	2 179
1957	6,1	62	7 241	2 597
1958	6,4	65	7 986	2 698
1959	7,2	72	10 115	3 066
1960	8,5	85	11 816	3 132
1961	9,4	94	13 034	3 226
1962	9,7	96	14 392	3 486
1963	9,8	97	15 708	3 697
1964	9,8	97	16 862	3 870
1965	9,8	97	18 182	4 155
1966	9,9	97	20 832	4 703

ORVOSOK ARÁNYA 10 000 LAKOSRA (ÉV VÉGÉN)

5. számú táblázat

ÉV	BUDAPEST	VIDÉK	ORSZÁGOS
1956	34,4	9,4 x 3,66	13,9
1957	30,0	9,6	14,3
1958	36,4	10,0	14,8
1959	36,9	10,5	15,3
1960	36,6	11,0	15,7
1961	36,4	11,8	16,4
1962	37,1	12,4 x 2,99	17,1

AZ ORVOSOK ORSZÁGOS NYILVÁNTARTÁSÁBA FELVETT ORVOSOK SZÁMA ÉS AZOK
10 000 LAKOSRA JUTÓ ARÁNYA

6 számú táblázat

ÉV	ORVOSOK SZÁMA	10 000 LAKOSRA JUTÓ ORVOS
1956	13 332	13,6
1957	13 830	14,1
1958	14 312	14,5
1959	14 850	14,9
1960	15 306	15,3
1961	16 006	15,9
1962	16 703	16,6
1963	17 407	17,2
1964	18 162	17,9
1965	18 901	18,6
1966	19 589	19,2

A KÓRHÁZI ÁGYSZÁM ALAKULÁSA

7. számú táblázat

ÉV	KÓRHÁZI ÁGYAK SZÁMA	10 000 LAKOSRA JUTÓ KÓRHÁZI ÁGY
1956	64 888	66,2
1957	67 193	68,3
1958	67 778	68,5
1959	68 958	69,1
1960	69 718	69,5
1961	70 762	70,4
1962	72 283	71,7
1963	73 950	73,2
1964	75 631	74,7
1965	76 961	75,8
1966	78 347	76,8